σε συνεργασία με:
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διαδικτυακό Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο - Συμπόσιο

Όψεις του σύγχρονου σχολείου: Διαχείριση της σχολικής τάξης

20 - 22 Νοεμβρίου 2020

Ιστοσελίδα του συνεδρίου: http://4pekesat.sites.sch.gr

Η ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΜΝΑΕ: ΜΙΑ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Αγγελική (Γιούλη) Χρονοπούλου

Με τη συνεργασία

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

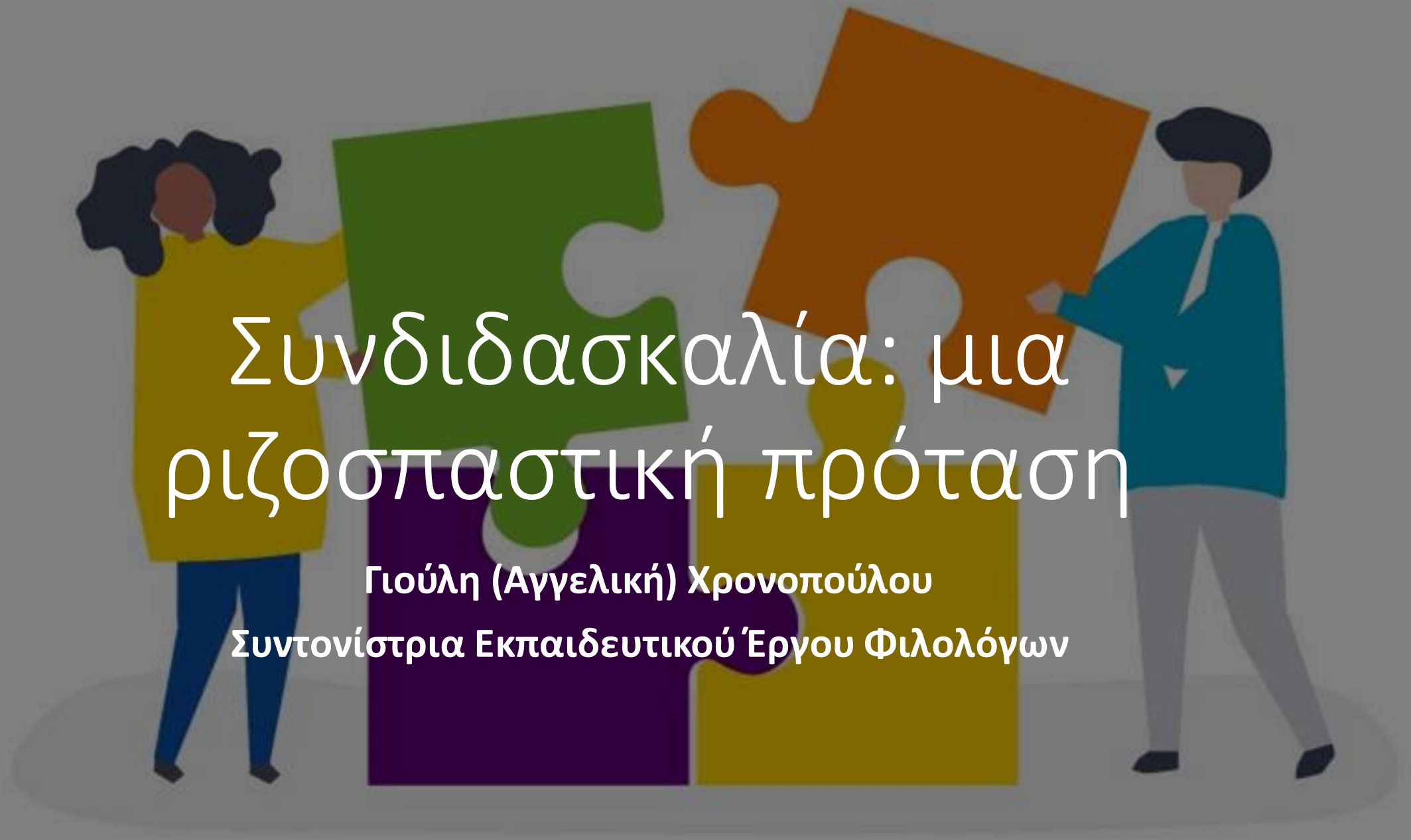

Συνδιδασκαλία: μια ριζοσπαστική πρόταση

Γιούλη (Αγγελική) Χρονοπούλου

Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Φιλολόγων

Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ

- Δέσμη παρεμβάσεων για ψυχοκοινωνική & γνωστική υποστήριξη μαθητών
- Υλοποιήθηκε το 2017-18 σε 9 πιλοτικά σχολεία και από το 2018-19 σε όλα τα ΕΠΑΛ της χώρας
- Α΄ τάξη (Μετάβαση)
  - Σύμβουλος Καθηγητής ανά μαθητή
  - Ψυχολόγος ανά σχολείο
  - Σχέδια δράσης (χρηματοδοτούμενα)
  - Δικτύωση σχολείων (με εξοπλισμό)
  - Εναλλακτική Ενισχυτική διδασκαλία σε Νέα Ελληνικά & Μαθηματικά (Γενική Παιδεία)

Εναλλακτική Ενισχυτική Διδασκαλία

Ενισχυτική:

- Ενίσχυση για κάλυψη εγνωσμένων ελλείψεων (γνώσεων – δεξιοτήτων)
- Καλλιέργεια θετικής προσδοκίας για μάθηση

Εναλλακτική:

- (Όχι η λογική της πρόσθετης στήριξης)
- Για όλους τους μαθητές
- Μέσα στο κυρίως μάθημα
- Συνδιδασκαλία

Η συνδιδασκαλία

Δύο εκπαιδευτικοί ταυτόχρονα στην τάξη

Διδάσκουν το ίδιο μάθημα

(2 φιλόλογοι, 2 μαθηματικοί)

Μοιράζονται όλες τις ευθύνες εξίσου

- Σχεδιασμό
- Διεξαγωγή
- Αξιολόγηση

Στόχοι

- Κάλυψη κενών – Ενδυνάμωση γνώσεων – δεξιοτήτων
- Αντιστάθμιση – Καταπολέμηση πρόωρης εγκατάλειψης
- Μεγιστοποίηση μαθησιακών αποτελεσμάτων
- Αύξηση διδακτικών ευκαιριών
- Ανταπόκριση στις διαφορετικές μαθητικές ανάγκες
- Μείωση στίγματος για παιδιά με δυσκολίες
- Στήριξη εκπαιδευτικών

Η συνδιδασκαλία στο εξωτερικό

- Εφαρμόζεται κυρίως στις αγγλοσαξωνικές χώρες (ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστραλία, Καναδάς κ.α.) και όχι μόνο.
- Η συνηθέστερη εκδοχή είναι ένας εκπαιδευτικός γενικής και ένας ειδικής αγωγής (ενταξιακή λογική).
- Υπάρχει και η εκδοχή ένας νεότερος ή σε δοκιμαστική περίοδο με έναν έμπειρο σε ρόλο μέντορα.
- Αλλά, και η λογική της παράλληλης στήριξης (κύριος δάσκαλος και βοηθός).
- Επίσης, δάσκαλος περιεχομένου και δάσκαλος γλώσσας (τύπου CLIL) ή συνεργασία δασκάλων δύο τάξεων, που ενώνονται σε μία για διάφορες δραστηριότητες.

Τι απαιτεί

- Ισότητα
  - Αναφέρονται και οι δύο ως εκπαιδευτικοί του μαθήματος (και τα δύο ονόματα στις σημειώσεις, διορθώνουν τα διαγωνίσματα, κλπ.)
  - Παίζουν κύριο ρόλο στην τάξη
  - Δίνουν οδηγίες ή άδεια στους μαθητές
- Συνεργασία (σε όλα) περιεχόμενο, μέθοδο
- Εμπιστοσύνη - Αλληλοσεβασμός
- Υπέρβαση, αλλά και αξιοποίηση, τυχόν διαφορετικού τρόπου σκέψης και διδακτικής προσέγγισης των δύο εκπαιδευτικών

Βασική προϋπόθεση, μια πρόθεση: η πρόθεση *συν*

- Συνεννόηση, συμπόρευση, συντονισμός

- Συνεργατική διάθεση
- Συνεργατική διαδικασία
- Συνεργατικός σχεδιασμός
- Συνεργατική παρουσίαση
- Συνεργατική επίλυση προβλήματος
- Συνεργατική αξιολόγηση

- Αλλά, όχι απλώς συνύπαρξη

Τι επιτρέπει

- Διαφοροποίηση διδασκαλίας
- Εξατομικευμένη υποστήριξη
- Υποστηρικτικό μαθησιακό περιβάλλον
- Ευελιξία, προσαρμοστικότητα
- Πρωτοβουλία, δημιουργικότητα
- Εναλλαγή διδακτικών μεθόδων και μοντέλων συνδιδασκαλίας
- Λειτουργία σε ομάδες
- Δημιουργία κοινότητας μάθησης

Τα μοντέλα συνδιδασκαλίας

- Ένας διδάσκει, άλλος παρατηρεί
- Ένας διδάσκει, άλλος επικουρεί
- Διδασκαλία σταθμού
- Εναλλακτική διδασκαλία
- Παράλληλη διδασκαλία
- Ομαδική διδασκαλία
- Συνδυασμοί – παραλλαγές των παραπάνω
- (αν και η συνδιδασκαλία είναι λιγότερο το πού βρίσκεσαι στην τάξη και περισσότερο τι κάνεις όταν βρίσκεσαι εκεί)

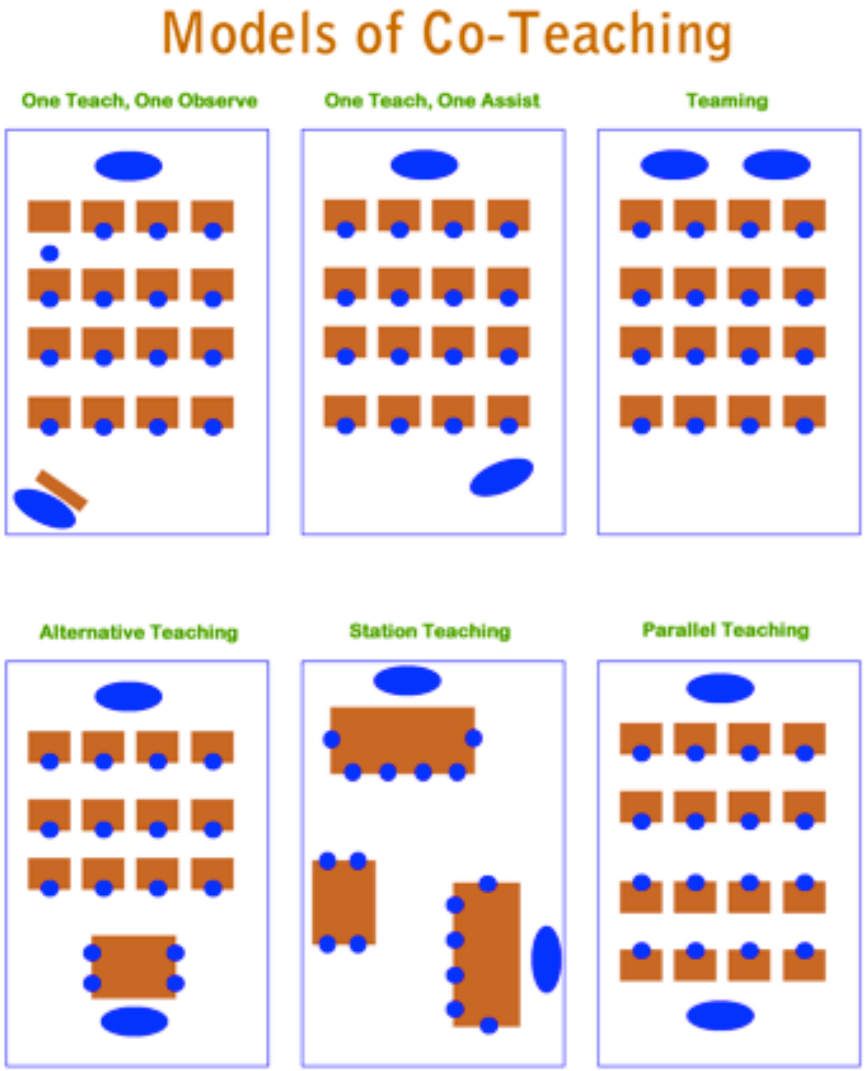

Source: Figure 4.2 Co-Teaching Approaches from Friend, M., & Bmsuck, W. D. (2009). Including students with special needs: A practical guide for

Sept modalités

Nécessite un même espace

L' espace peut être différent

Co-enseignement			Co-présence	Co-intervention		
1. Enseignement en tandem	2. L'un enseigne, l'autre aide	3. Les deux aident	4. L'un enseigne, l'autre observe	5. Enseignement en ateliers	6. Enseignement avec groupe différencié	7. Enseignement parallèle
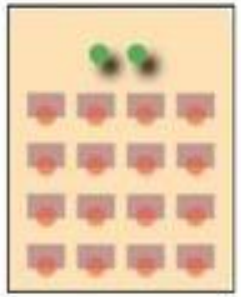	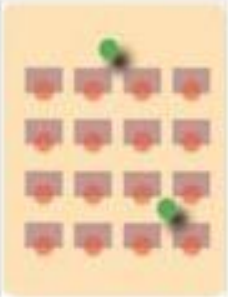	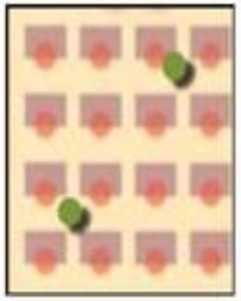	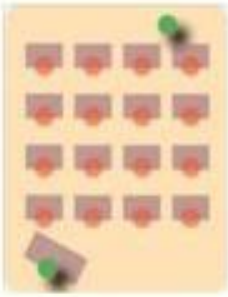	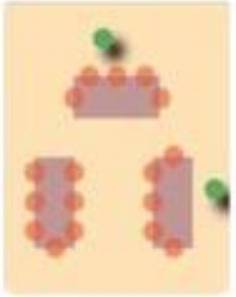	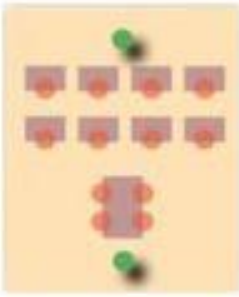	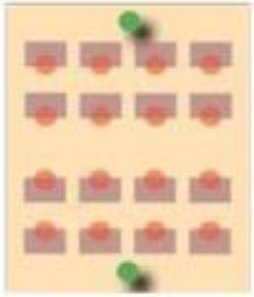

Traduction et adaptation initiée par Claire Boniface, complétée par R Goigoux & M Toullec-Théry, à partir d'*Interactions : Collaboration Skills for School Professionals*, des sites suivants :

Ένας διδάσκει – ένας παρατηρεί: ο ένας καθοδηγεί το μάθημα και ο άλλος παρατηρεί συγκεκριμένα πράγματα (π.χ. ενεργοποίηση μαθητών), ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για το μάθημα - Άντληση δεδομένων για επεξεργασία, καλύτερος έλεγχος μαθήματος.

Ένας διδάσκει – ένας υποστηρίζει: ο ένας καθοδηγεί το μάθημα, ο άλλος περιφέρεται για να υποστηρίξει μεμονωμένους μαθητές.

Διδασκαλία σε σταθμούς: Η τάξη μοιράζεται σε 3 σταθμούς – οι εκπαιδευτικοί μοιράζουν το περιεχόμενο και εναλλάσσονται στους δύο σταθμούς – ο τρίτος σταθμός αυτενεργεί.

Εναλλακτική (συμπληρωματική) διδασκαλία: Ο ένας εκπαιδευτικός διδάσκει την τάξη, ο άλλος μια μικρή ομάδα που χρειάζεται, ανάλογα με το θέμα, ιδιαίτερη υποστήριξη.

Παράλληλη διδασκαλία: Η τάξη χωρίζεται σε δύο ομάδες και ο κάθε εκπαιδευτικός αναλαμβάνει από μία, διδάσκοντας το ίδιο αντικείμενο παράλληλα. Ολομέλεια λίγο πριν το τέλος.

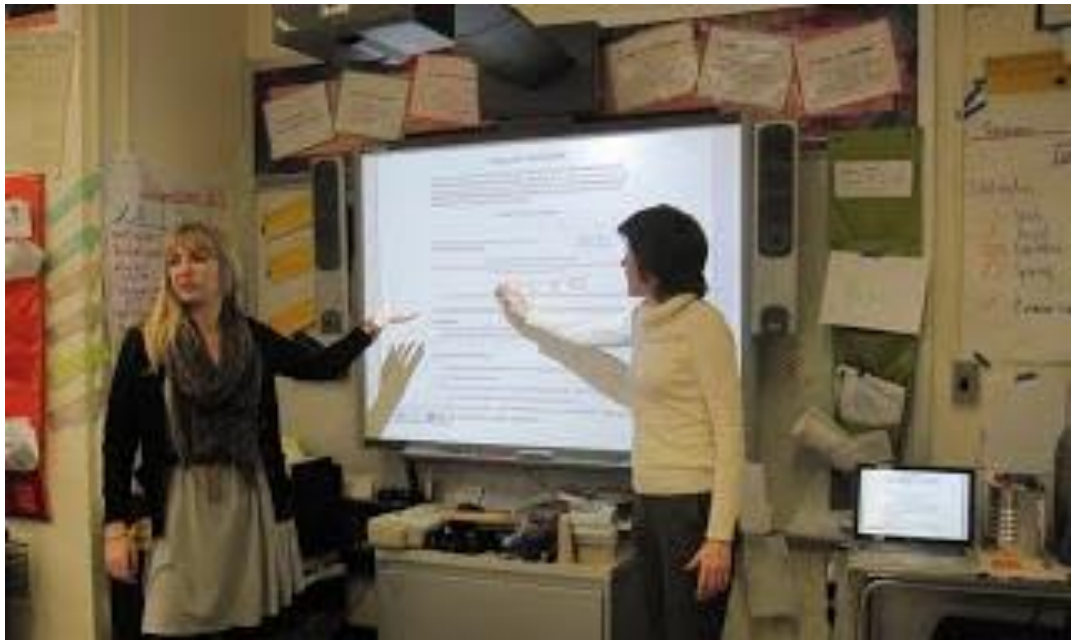

Ομαδική διδασκαλία: οι δύο εκπαιδευτικοί μοιράζονται την καθοδήγηση του μαθήματος προς όλη την τάξη.

Οι δύο εκπαιδευτικοί περνούν από όλες τις ομάδες, εστιάζοντας σε διαφορετικά πράγματα.

Εναλλακτικά, μοιράζονται τις ομάδες, εστιάζοντας σε ίδια.

Κυκλική διδασκαλία - Διδασκαλία σε ομάδες (και οι δύο βοηθούν)

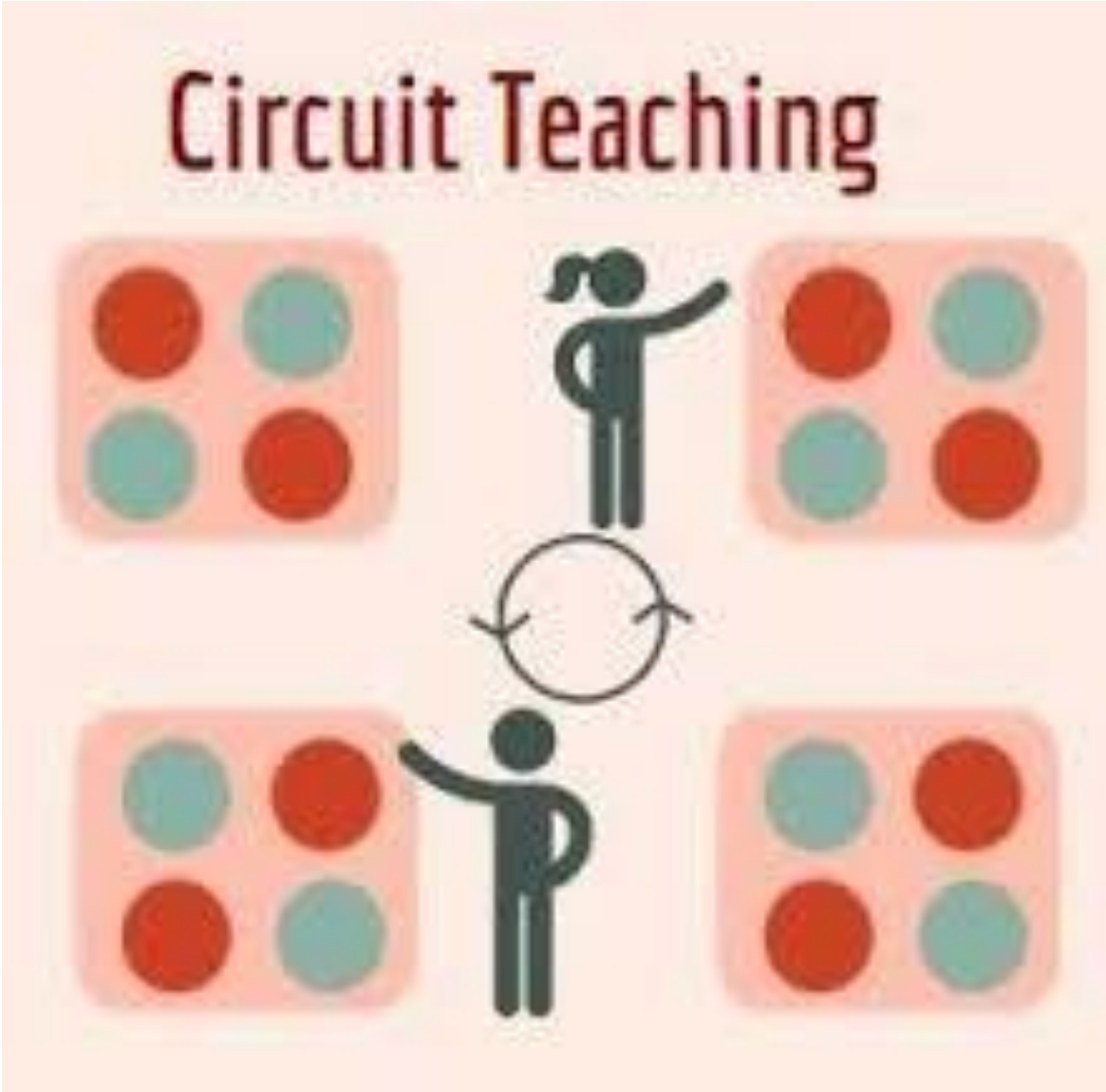

Αναγκαιότητα για:

- Εναλλαγή των μοντέλων στη διάρκεια της χρονιάς (ανάλογα με την ενότητα, τους στόχους, κλπ.).
- Εναλλαγή των εκπαιδευτικών στους ρόλους.

Αναγκαία

- Ο επαρκής χρόνος για προετοιμασία – σχεδιασμό, αναστοχασμό – αναπροσαρμογή
- (εύρεση χρόνου – κοινά κενά;)
- Η υποστήριξη από τη Διεύθυνση του σχολείου
- Η συμβατότητα των δύο εκπαιδευτικών;
- Ο αμοιβαίος σεβασμός -– αμοιβαία κατανόηση - μικρές υποχωρήσεις
- Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών
- Η ευελιξία
- Η διαρκής εξέταση των στόχων – σταδιακοί, αναθεωρούμενοι

Επίσης

- Προετοιμασία, ενημέρωση της τάξης
- Ενημέρωση γονέων, συναδέλφων
- Κοινότητα γνώσης – μοιραζόμαστε και το πνευματικό υλικό
- Συμφωνημένες κοινές αρχές μέσα στην τάξη
- Συμφωνία για τις ανοχές μας, τα όρια
- Συζήτηση (μικρο)προβλημάτων πριν εξελιχθούν, αλλά και κάθε προβλήματος
- Πρωτόκολλα λειτουργίας
- Κλειδί ο σχεδιασμός

Πάντως

- Αποτελεί μοιρασιά και του κόπου, των ευθυνών, της διαχείρισης της τάξης
- Διευκολύνει και βελτιστοποιεί την αξιολόγηση
- Μοιραζόμαστε τους προβληματισμούς μας
- Μαθαίνουμε ο ένας από τον άλλον, προσφέρουμε τα δυνατά μας σημεία, βελτιώνουμε τις αδυναμίες μας
- (Τότε επιτυγχάνεται η μεγιστοποίηση της ακαδημαϊκής επιτυχίας).

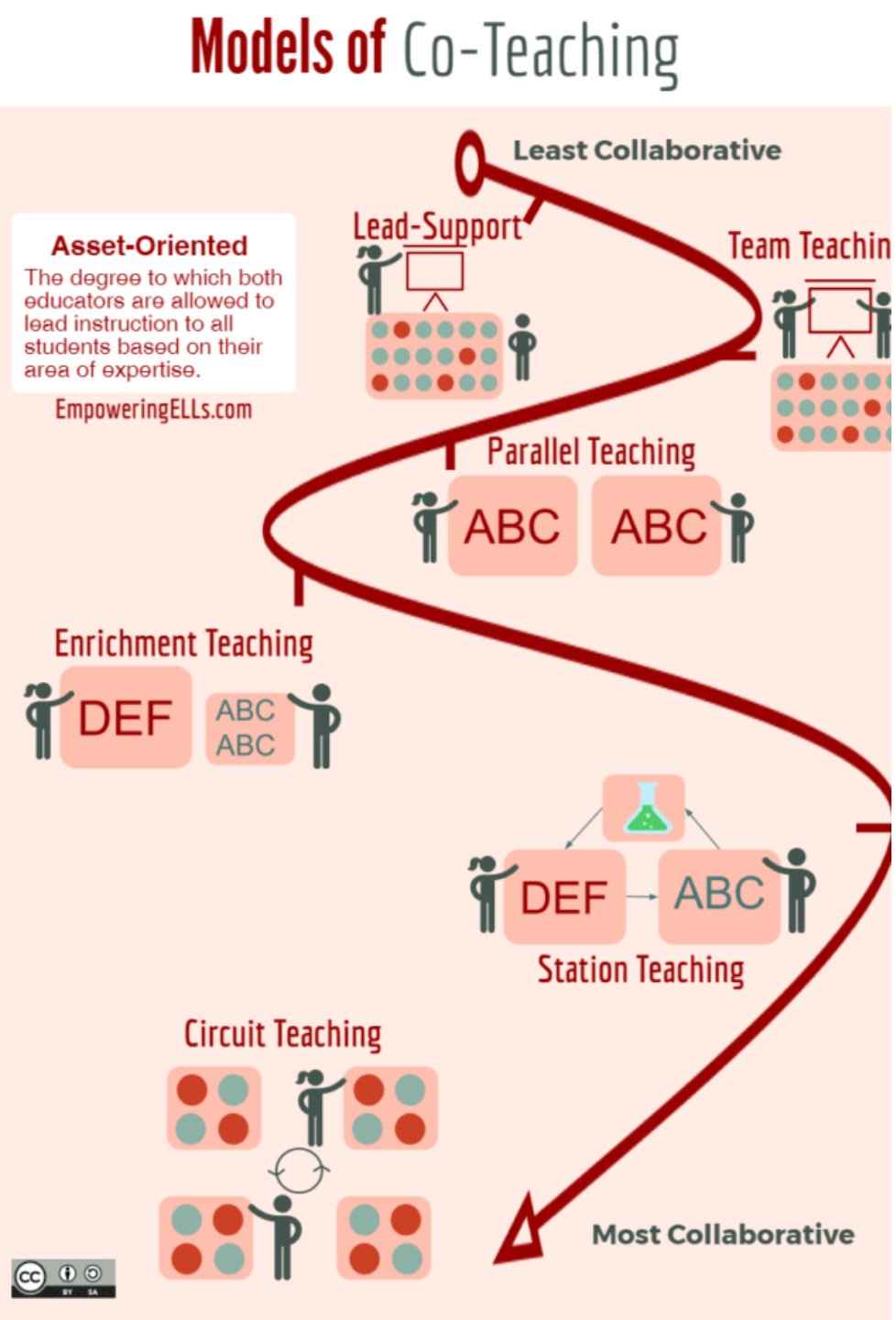

Δυνατότητες

- Εργασία με ολόκληρη την τάξη ή ομάδες μαθητών
  - Με ολόκληρη την τάξη (Ένας διδάσκει – άλλος παρατηρεί, ένας διδάσκει – άλλος υποστηρίζει, ομαδική διδασκαλία)
  - Με ομάδες μαθητών (Εναλλακτική / Συμπληρωματική, Παράλληλη, σε σταθμούς)
- Μεγαλύτερη ή μικρότερη διαδραστικότητα με μαθητές
- Κλιμάκωση συνεργατικότητας μεταξύ μας.

Δυνατότητες

- Κίνητρο για εργασία με ομάδες και συστηματική ένταξή τους
- (αλλά και για ατομική εργασία)
- Στροφή στη διαφοροποίηση - Η συνδιδασκαλία συνδέεται οργανικά με τη διαφοροποίηση
- (Διαφοροποίηση του περιεχομένου, της διαδικασίας και του αποτελέσματος)
- Σχεδιασμός του μαθήματος με διαφορετικού τύπου δυσκολίες, ώστε να ανταποκρίνονται όλοι
- Ρύθμιση του μαθήματος ώστε να μεγιστοποιηθεί η εμπλοκή των μαθητών με το περιεχόμενο, μεταξύ τους, με τους εκπαιδευτικούς.

Τι κομίζει

- Κάτι πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα
- (μέχρι τώρα μόνο στα εργαστηριακά μαθήματα στα ΕΠΑΛ και ως παράλληλη στήριξη)
- Διανοίγει νέες δυνατότητες στη μαθησιακή διαδικασία
- Διανοίγει νέους ορίζοντες στην επαγγελματική ανάπτυξη

Τι έδειξαν οι έρευνες

- Στοιχεία από έρευνες εξωτερικού
- Στοιχεία από ελληνική εφαρμογή

Θετικά για μαθητές (Διεθνείς έρευνες)

- Αύξηση αυτοπεποίθησης και κοινωνικών δεξιοτήτων
- Αύξηση προσοχής και βελτίωση επιδόσεων
- Μείωση «αταξίας» και αρνητικής συμπεριφοράς
- Μεγιστοποίηση διδακτικού χρόνου προς όφελός τους
- Αίσθηση του ανήκειν, φιλίες
- Άσκηση στη συνεργασία, ομαδικότητα
- Μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχουν ακαδημαϊκό όφελος από τη συνδιδασκαλία
- Δημιουργεί περισσότερες διδακτικές επιλογές για όλους τους μαθητές και αυξάνει τη συμμετοχή και την ενεργό εμπλοκή των μαθητών.

Θετικά για εκπαιδευτικούς (Διεθνείς έρευνες)

- Μοίρασμα αρμοδιοτήτων και υπευθυνοτήτων
- Επαγγελματική ανάπτυξη – βελτίωση
- Εμπλουτισμός και αύξηση χρήσης εκπαιδευτικών μεθόδων
- Χρήση νέας/διαφοροποιημένης παιδαγωγικής προσέγγισης
- Χρήση συνεργατικών λύσεων σε προβλήματα
- Ανάπτυξη δημιουργικότητας και εναλλακτικών ιδεών
- Περιορισμός απογοήτευσης
- Ανάπτυξη συνεργασιών και φιλικών σχέσεων.

Επιπλέον (Διεθνείς έρευνες)

- Δημιουργείται/αναπτύσσεται κοινότητα μάθησης.
- Η μείωση της αναλογίας μαθητή - εκπαιδευτικού ενδυναμώνει τη διαχείριση της τάξης.
- Καλύτερος έλεγχος της τάξης (και ως προς την παρατήρηση των τεκταινομένων και ως προς την εξασφάλιση της προσοχής).

Προβληματισμοί (διεθνείς έρευνες)

- Η συνδιδασκαλία από μόνη της είναι ένα εγχείρημα πολύπλοκο και δύσκολο
- Απαιτεί εξεύρεση χρόνου για προγραμματισμό, σχεδιασμό, εφαρμογή και αξιολόγηση
- Υπάρχουν συγκρούσεις ή διαφορές προσωπικοτήτων, στυλ ή ακόμα και αξιών των συμμετεχόντων
- Υπάρχει κάποια ασάφεια στους ρόλους: ποιος κάνει τι
- Παρατηρείται ελλιπής επιμόρφωση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών
- Έλλειψη υποστήριξης σε διοικητικό επίπεδο
- Απαιτείται χρηματοδότηση.

Ελληνική εφαρμογή

Στοιχεία από αποτίμηση ΜΝΑΕ (1 χρόνος πιλοτικός, 1 χρόνος καθολικής εφαρμογής)

Για πιλοτικό (2017-18)

- Επισκέψεις, Ερωτηματολόγια άτυπα, γκρουπ συζητήσεων κ.ά.
- Ημερίδα αποτίμησης, Σεπτέμβριος 2018

Για καθολική εφαρμογή (2018-19)

- Στοιχεία από ερωτηματολόγια προς Διευθυντές ΕΠΑΛ, Ιούνιος 2019
  - Απάντησαν 255/399
  - 238 αποτίμησαν θετικά την υλοποίηση της συνδιδασκαλίας
  - 16 δεν απάντησαν επ’ αυτού, 1 ουδέτερη απάντηση
- και από το Συνέδριο ΜΝΑΕ, Νοέμβριος 2019

Θετικές εμπειρίες από πιλοτική εφαρμογή

- Καλλιέργεια συνεργασίας μεταξύ συναδέλφων.
- Ευκαιρία για ανταλλαγή απόψεων και αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικών.
- Ευκαιρία για αλληλεπίδραση πάνω σε περισσότερους μαθητές.
- Αύξηση της εξατομικευμένης στήριξης προς τους μαθητές, λόγω της εμπλοκής δύο εκπαιδευτικών.
- Η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών αντικατοπτρίστηκε στους μαθητές και ενίσχυσε τη δική τους συνεργασία και εμπλοκή.
- Εξωστρέφεια, διάχυση ιδεών, μοίρασμα μεθόδων.
- Λειτουργική αξιοποίηση περισσότερου διδακτικού χρόνου.
- Διευκόλυνση στη διαχείριση της τάξης.

Παρατήρηση

- Όλα αυτά, παρά:
  - τις πολλές δυσκολίες
  - την απόλυτη έλλειψη εμπειρίας
  - την απουσία επίσημης επιμόρφωσης

Θετικές εμπειρίες από καθολική εφαρμογή

- Βελτίωση της επίδοσης των μαθητών.
- Αυξημένη εμπλοκή, αναβαθμισμένο ενδιαφέρον των μαθητών για το μάθημα.
- Αυξημένη ευχέρεια/έφεση των μαθητών να καλύπτουν απορίες και κενά.
- Εξατομικευμένη προσέγγιση των μαθητών, πέραν των αποριών/κενών, με όρους διαφοροποιημένης παιδαγωγικής.
- Ευχέρεια εφαρμογής ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, «τάξη-εργαστήριο».
- Βελτίωση της συνεργασίας και των σχέσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών και αντίστοιχη διαμόρφωση του κλίματος της τάξης.

Προτάσεις από πιλοτικό

- Επιμόρφωση
- Εξεύρεση χρόνου για προπαρασκευή
- Υποστηρικτικό υλικό
- Επέκταση σε άλλες τάξεις και μαθήματα
- Διάχυση της εμπειρίας

Προτάσεις από καθολικό

- Έγκαιρη πρόσληψη και τοποθέτηση εκπαιδευτικών
- Ανάγκη σχετικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών
- Ανάγκη βελτίωσης του θεσμικού πλαισίου της Συνδιδασκαλίας:
  - Θεσμική εξίσωση των συνδιδασκόντων
    Επέκταση και σε άλλες τάξεις του ΕΠΑΛ
    Διεύρυνση του θεσμού και σε άλλα αντικείμενα

Αποκλίσεις στην εφαρμογή Ελλάδα

- Παρουσιάστηκε κατά περιπτώσεις:
- Έλλειψη ισοτιμίας (ο «δεύτερος» είτε να τα φορτώνεται όλα είτε να μην αναλαμβάνει τίποτε, παρά μόνο να παρατηρεί ή να βοηθά μεμονωμένα).
- Περιορισμός σε πολύ στοιχειώδη μοντέλα συνδιδασκαλίας ή απλή συνύπαρξη.

Αναγκαίο

- Να εφαρμοστεί σωστά!
- Να υλοποιηθούν οι προτάσεις.

Τι σημαίνει για την Ελλάδα

- Πρωτόγνωρη εμπειρία
- Αλλαγή κουλτούρας σχολείου, εκπαιδευτικών
- Υπέρβαση δεδομένων (όχι πια: «η τάξη μου, οι μαθητές μου, η κλειστή πόρτα μου, το υλικό μου») – αποδοχή του να με παρατηρούν
- Αλλαγή διδακτικής πρακτικής
- Δυνατότητες για επέκταση σε άλλους τύπους εκπαίδευσης
- Επίσης, τύπου CLIL στις Τάξεις Υποδοχής.

Ευχαριστώ!